

Rajasta ja omista juurista

Sveitsissä asuva puoliksi suomalainen Sandra Gnauck Al-Ameri on tehnyt opinnäytteen tutkimalla evakkojen, heidän jälkeläisten ja muiden virolahtelaisten oman identiteetin määrittelyä. Hän toteaa saaneensa selville, miten eri ihmiset kertovat omista ajatuksistaan rajaan liittyen. Toisaalta tutustuin paremmin omaankin historiaani, sillä olen puoliksi suomalainen, mutta olen aina asunut Sveitsissä, kertoo Sandra.

Karjalaisuutta tutkimassa Virolahdella

Olen tutkinut luovutetulta alueelta evakuoitujen, heidän jälkeläistensä ja muiden Virolahden asukkaiden oman identiteetin määrittelyä rajan yhteydessä. Tavoitteena oli selvittää, miten he kokevat ja tulkitsevat etnistä identiteettiään ja mitä eroja on sukupolvien välillä.

Tutkimuksen aineisto koostuu 23 osittain strukturoidusta haastattelusta, jotka tein vuoden 2010 alussa. Haastateltavat olivat 17-90-vuotiaita, jotka lisäksi kirjoittivat ylös kaikki sanat, jotka heille tulivat mieleen karjalaisuuden ja suomalaisuuden yhteydessä. Lisäksi pyysin kaikkia piirtämään kartan Karjalan alueesta. Haastatteluaineiston koodasin ja ryhmittelin.

Ennen kuin lähdin Virolahdelle, osallistuin 2009 kesällä kotiseutumatkalle luovutetulle alueelle. Ryhmässä oli pääosin evakkolapsia ja heidän jälkeläisiä. Monet olivat valmiita kertomaan, mitä Karjala heille merkitsee. Samoin he kertoivat siitä, miten kokevat rajan.

Lisäksi keskustelin Karjalan Liiton tilaisuuksissa sellaisten henkilöiden kanssa, jotka tekevät Karjalaan tai omaan identiteettiin liittyvää tutkimusta. Nämä tiedot ja omat matkakokemukseni luovutetulle alueelle auttoivat tutustumaan aiheeseen paremmin ja valmistella kysymykset haastatteluja varten Virolahdella.

Virolahden kunnan pinta-alasta noin viidesosa ja osa kylistä jäi 1944 Neuvostoliitolle luovutetulle alueelle. Ennen sotaa Virolahti kuului Viipurin lääniin. Nyt kunta on Kymenlaakson maakuntaa ja aivan rajalla.

Virolahdella pääsin tutustumaan kunnan asukkaiden monipuolisiin identiteetin rakenteisiin. Sain tietää, mitkä tekijät ovat merkittäviä, kun joku tunnistaa itsensä tai toisen karjalaiseksi ja miten „karjalainen diaspora” on muodostunut. Aivan samoin selvisi, milloin tätä tunnistamista ei tapahdu.

„Diaspora” tarkoittaa sosiaaliantropologissa yhteisöä, johon kuuluvat ulkomailla asuvat samasta maasta tulevat, jotka kokevat kuuluvansa samaan yhteisöön. Haastatellut Virolahtelaiset eivät asu ulkomailla. Kuitenkin osa heistä tai heidän sukulaisistaan on kokenut diasporaan vertautuvaa tunnetta ja laskee siksi itsensä karjalaiseen yhteisöön, eli „karjalaiseen diasporaan”.

Kuvaan tätä monikansallisuudeksi, joka ilmenee siten, että yksilö on kokenut rajan siirtoa, evakoitumista luovutetulta alueelta. Yhä edelleen tänään monet lähtevät matkalle toiselle puolelle rajaa katsomaan entisiä paikkoja. Jotkut eivät pääse vieläkään näkemään entistä perheen kotiseutua. Myös tässä ilmenee monikansallisuus, raja on läsnä. Nämä kokemukset - omat tai sukulaisten - tuottavat osalle virolahtelaisista yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja saavat heidät sanomaan, että he kuuluvat karjalaiseen yhteisöön.

Karjalaisuus on osa suomalaisuutta. Kuitenkin sitä pitää vaalia, ettei se häviä. Useissa haastatteluissa viitattiin näihin karjalaisiin yhdistäviin evakkouden kokemuksiin, joista nuoremmat sukupolvet eivät enää tiedä paljon, vaikka ne ovat osa Suomen historiaa. Virolahden Karjalaseura järjestää esimerkiksi Evakkovaelluksia ja matkoja luovutetulle alueelle, jotta myös seuraavat sukupolvet saavat karjalaisuuteen liittyviä kokemuksia, joita voi jakaa muiden kanssa.

Virolahdella on monitasoista ja –muotoista karjalaisuutta. Kunnasta löytyy joidenkin mielestä esimerkiksi „murresekoitus” joka on „melkein karjalaa”. Osa virolahtelaisista on karjalaisia suvun historiallisten kokemusten vuoksi ja laskee itsensä karjalaiseen yhteisöön, osa taas ei ole vaan pitää itseään kymenlaaksolaisena tai virolahtelaisena.

Minulle opinnäyte tutkimuksen toteuttaminen oli eri näkökulmista mielenkiintoista. Sain kuulla, miten eri ihmiset kertovat omista ajatuksistaan rajaan liittyen. Toisaalta tutustuin paremmin omaankin historiaani, sillä olen puoliksi suomalainen, mutta olen aina asunut Sveitsissä.

Sandra Gnauck Al-Ameri